

Ungdomsarbetslöshetens möjligheter

En kvalitativ studie om nordisk identitet i ett ESF-finansierat samverkansprojekt.

LUNDS
UNIVERSITET

Författare: Ivar Nilsson

Handledare: Tomas Sniegon

EUHA20, VT2014

Humanistiska och teologiska fakulteterna

Sammanfattning

Ungdomsarbetslösheten är rekordhög i Norden, samarbeten mellan en rad olika parter och aktörer har blivit aktuellt för att stävja den negativa utvecklingen. Studiens syfte är att följa och få insikt i samverkansprojektet Entreprenörskap över gränser, för att se hur känsla och medvetande om nordisk identitet kan spela in på ungdomarnas möjligheter på ett nordiskt arbetsmarknadsområde. Med kvalitativa intervjuer och enkätundersökning som empiriskt underlag analyseras och kartläggs, i kollaboration med tidigare forskning i ämnet, deltagarnas känsla av nordisk identitet samt vilka faktorer som beskriver identiteten och dess processer. Resultatet har visat att medverkan i projektet öppnat respondenternas tillika deltagarnas ögon för den nordiska arbetsmarknaden och därmed även ett medvetande om nordisk identitet. Undersökningen har även kommit fram till att nordisk identitet är ett svårdefinierat begrepp som innehåller långt fler aspekter än förväntat. Fler studier om projektets inverkan på ungdomar och deras känsla av nordisk identitet måste genomföras då respondenterna inte med full representativitet kan stå för hela urvalsgruppen.

Nyckelord:

Nordisk identitet, ungdomsarbetslöshet, kvalitativa intervjuer, arbetsmarknadsområde, medvetandegörandeprocesser, utanförskap.

Introduktion	1-5
Ungdomsarbetslöshet och utanförskap	1
Identitetsprocess	2
Nordisk identitet	3
Problemformulering	4
Syfte och frågeställningar	4
Disposition och Begreppsförklaring	5, 6
Teoretiska utgångspunkter	7-9
Entreprenörskap över gränser.....	7
Nordisk identitet och medvetandegörandeprocesser.....	9
Metod	14-19
Förförståelse.....	14
Flexibilitet och skevhet	14
Urval	15
Intervjuguide och genomförande	16
Behandling av intervjumaterial.....	16
Enkät.....	17
Tidigare forskning	17
Samspel mellan syfte, teori och metod	19
Resultatredovisning	20-27
Enkätundersökningens resultat	20
Resultat från intervjuer	21
Sammanfattning	27
Analys	28-31
Att skapa en identitet.....	28
Uppfattning om nordisk identitet	30
Slutsatser	31
Referenslista	33
Bilagor: Intervjuguide, mail till intervju personer samt enkät	35-40

Introduktion

I kommande text ges en kort introduktion till studiens berörda teman för att ge en övergriplig syn på kunskapsläget. Jag har valt att inleda med en beskrivning om hur ungdomsarbetslösheten ser ut i Norden då detta är grunden till det studerade projektet. En kort introduktion till nordisk identitet ges även här för att sedan fördjupas i kapitlet ”teoretiska utgångspunkter”.

Ungdomsarbetslöshet och utanförskap

Situationen för unga vuxna i Norden är uppmärksammad idag. Det talas ständigt om ungdomsarbetslösheten i media och de politiska partierna presenterar ständigt nya lösningar på hur problemet ska åtgärdas. Det är en aktuell debatt där många röster vill göra sig hörda. Med tanke på de siffror som presenterats de senaste åren är detta inte oväntat.

I Nordiska Rådets publikation ”*Unge på kanten*” framgår att i flera av de nordiska länderna är 5-10 % mellan 20-24 år registrerade som arbetslösa, 5-10 % av ungdomarna i åldrarna 15-24 år står utan utbildning, arbete eller arbetsrehabiliterande åtgärder. Mellan 10 – 25 % av ungdomar i åldrarna 20-24 år har inte fullföljt vidareutbildning, och 6-12 % mellan 18-24 år tar emot ekonomisk socialhjälp i de nordiska länderna. ¹

Ser vi till de nationella siffrorna som studiens underlag visar, presenteras en ungdomsarbetslöshet på 10 % i Norge och 25 % i Sverige. ²

Viktigt att ta i beaktning är faktumet att Sverige sedan 2005 valt att räkna in heltidsstuderande som arbetslösa, en grupp som tidigare inte ingick i statistiken. Därför blir Sveriges statistik inte rättvist jämförbar med de övriga länderna. ³ Siffrorna på den negativa utvecklingen styrker dock att arbetslösheten bland unga är betydligt högre än den generella arbetslösheten i de nordiska länderna. Något som även lyfts fram och uppmärksammats i såväl media som Nordiska Rådets publikationer de senaste åren är det utanförskap många ungdomar riskerar att hamna i. En tilltagande grupp riskerar att hamna i livslånga utanförskap, utan vidareutbildning eller anställning. Enligt ungdomsstyrelsen, som 2008 uppmärksammade utanförskapet i ”*fokus 08, en analys av ungas utanförskap*” är definitionen av socialt utanförskap en kombination av ekonomiska problem, uteslutet deltagande i utbildning, arbete och samhällsdebatt. Begreppet och uttrycket utanförskap förutsätter ett innanförskap, där

¹ Bjørn Halvorsen, Ole Johnny Hansen och Jenny Tägtström, *Unge på kanten*, (Köpenhamn: Nordisk ministerråd, 2012), 4.

² Halvorsen, Hansen och Tägtström, *Unge på kanten*, 5.

³ Halvorsen, Hansen och Tägtström, *Unge på kanten*, 22.

individerna placerad i utanförskap inte är välkommen. Barriärer i form av språk, bristfälliga kontaktnät, arbetsmarknadskrav samt diskriminerande mekanismer sätter stopp för individen att röra sig från utanförskap till innanförskap.⁴

Ett sådant utanförskap har givetvis följer på individens identitetsprocess, liksom *fokus 08*, uppmärksammas detta i ”*unge på kanten*”, där konstateras att unga som hamnar, eller riskerar att hamna i detta utanförskap, som följd senare i livet drabbas av sociala problem och konflikter.⁵

I publikationen ”*Nordiska länders insatser mot ungdomsarbetslöshet*” framgår hur de nordiska länderna arbetar för att stoppa den negativa utvecklingen. För Sveriges del är sänkta arbetsgivaravgifter, nystartsjobb och jobbgarantin exempel på åtgärder. Även utbildningspolitiska åtgärder som gymnasiereformer har genomförts. Ungdomsstyrelsens åtgärdsprogram ”Unga utanför” riktar sig, liksom projektet Entreprenörskap över gränser till ungdomar som riskerar att hamna i utanförskap. Entreprenörskap över gränser är det projekt, finansierat av ESF (Europeiska Socialfonden), som avhandlas i denna studie. Studien ämnar att se hur ungdomar i samverkansprojektet Entreprenörskap över gränser, ser på och uppfattar en nordisk identitet och ett större, rörligare arbetsmarknadsområde. Enligt det studerade projektets plan är målgruppen dem som riskerar att hamna i utanförskap. De tre unga vuxna jag valt att intervjua deltar i det pågående projektet, det gör även samtliga respondenter som svarat på studiens enkät. Studien vilar på tidigare forskning inom området men fokuserar på de ungas egna berättelser och erfarenheter. Deras tankar och synpunkter på hur identitet skapas och hur de upplever en nordisk identitet presenteras sakligt och står i studiens centrum.

Identitetsprocess

Projekt som Entreprenörskap över gränser handlar inte bara om att minska arbetslöshet och utanförskap, det finns många delmål som under projektets gång ska uppfyllas. Vidare läsning om projektets uttalade mål kan läsas på sida 10. Ett av dessa mål är att skapa en förstärkt känsla av europeisk och/eller nordisk identitet. En identifikations- eller medvetandegörande – process eftersträvas således hos de individer som deltar i projektet. Vilket ger utgångsläget för studien, att försöka förstå och få insikt i hur ungdomars identitetsprocess tar form på väg in mot arbetslivet. Kan det genom en starkt känsla av nordisk identitet öppna för vidare

⁴ ”Fokus08, en analys av ungas utanförskap”, fokus08, tillgång 15:e maj, 2014. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor.

http://www.mucof.se/sites/default/files/publikationer_uploads/wwwfokus08.pdf

⁵ Halvorsen, Hansen och Tägström, *Unge på kanten*, 20.

yrkesmöjligheter på en nordisk arbetsmarknad?

Många frågor följer när identitetsperspektivet tas i beaktning, frågor som studien ämnar att förklara djupare och analysera. Tidigare studier i hur identitet och yrkesval samspelar blir därför av relevans för studien och C. Lundqvist ”*Möjligheternas horisont*” har efter genomgång av forskning valts ut då hennes avhandling fokuserar på identitetsprocesser för ungdomar i deras väg mot arbetslivet. Lundqvist konstaterar att identiteter omformas och beroende på social kontext, formas de beroende på individen och dess omgivning. Snarare än ett statiskt tillstånd av identitet talar Lundqvist om en social process som ständigt pågår, individen är i socialt samspel med sin omgivning och förändras ständigt.⁶

Identifikation är därför kontextberoende och föränderligt. Detta förhållningssätt till identitet, tillsammans med ytterligare faktorer som tidigare forskning presenterar under studiens gång ger de utgångspunkter utifrån vilka nordisk identitet beskrivs och analyseras för att ge en djupare förståelse om identiteten och alla dess aspekter.

Nordisk identitet

Journalisten Stefan Jonsson skrev i en krönika 2008 i Dagens Nyheter en intressant tolkning om nordisk identitet.

”Den nordiska identiteten är inte påbjuden från något håll. Den är svag, anses ointressant och tråkig, vilket paradoxalt nog är dess styrka. Till skillnad från andra kollektiva identiteter är den nordiska inte instängd och utestängande. Den fordrar inte att vi skall stöta bort främlingen för att finna det egna.”⁷

Den nordiska identiteten är varken instängd eller utestängande, inte heller har den någon tydlig fiende. Jonssons citat ovan ger en bild om hur nordisk identitet kan uppfattas. Det ointressanta och svaga kan även vara en styrka. Svagheter, uppfattningar, medvetande, fiender och skillnader bildar tillsammans en definitionsgrund till denna kollektiva identitet.

För vad är egentligen nordisk identitet? Vem använder detta begrepp och på vilket sätt? Begreppet nordisk identitet används flitigt under Nordiska Rådets sammankomster. Detta för att lyfta fram och försöka skapa ett enhetligt Norden som står tillsammans.

Frågan om hur nordisk identitet ska kategoriseras är inte helt enkel att svara på, här finns

⁶ Catarina Lundqvist, *Möjligheternas horisont*, (Linköping: Linköpings universitet, 2010), 59.

⁷ Kjell Austin och Anna Florén, *Den utmanande diskussionen – Debattskrift om kulturpolitik och identiteter i Norden*, (Albertslund: Nordiska Rådet, 2012), 9..

olika röster och det är begreppsligt svårdefinierat. Begreppets tvetydighet lyfts fram i ”*Den utmanande diskussionen – Debattskrift om kulturpolitik och identiteter i Norden*” som även till stor del står för studiens kommande förklaring av begreppet nordisk identitet. En av dem som tidigare (1991) försökt kategorisera och förklara begreppet är Pia-Maria Gardberg. Gardberg menar att Nordiska Rådets diskussioner kring begreppet syftar på nationella identiteter och jämförelser mellan dessa i de nordiska länderna.⁸

Det handlar således om att hitta likheter mellan de nationella identiteterna och hitta gemensamma nämnare, först då kan en enhetlig identitet uppstå.⁹ Vidare förs diskussionen in på huruvida nordisk identitet kan betraktas som etnisk identitet. Här menar Gardberg att etniska grupper kan existera utan att medlemmarna själva är medvetna om det, vilket leder oss in på socialt medvetande och medvetandegörandeprocesser.

Vad Gardberg syftar på med gemensamma nämnare, Lundqvist teorier om identitet som föränderlig samt Jonssons uttalande om nordisk identitet kommer under studien att utvecklas och ställas mot de upplevelser och processer som respondenterna själva beskriver.

Problemformulering

Utifrån de ovan presenterade grunderna är studiens fokus att undersöka hur respondenterna tillika deltagare i Entreprenörskap över gränser, bildat sin uppfattning om nordisk identitet. Det ligger i studiens intresse att belysa hur olika faktorer kan påverka en individs identitetsuppfattning, hur ett projekt som ämnar att skapa en viss identitetskänsla påverkar en grupp ungdomar. Medvetandegörandeprocesser som presenterats, är en central del när vi talar om nordisk identitet och dessa processer undersöks utifrån respondenternas svar.

Vi kan konstatera att problematiken med en växande ungdomsarbetslöshet och utanförskap har resulterat i en rad åtgärder, samverkansprojekt som en av dessa. Att intervjua deltagare och få insikt i ett av dessa projekt är därför intressant, då det behövs ytterligare rapporter och undersökningar om hur denna typ av projekteringar påverkar de deltagande ungdomarna.

Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att få insikt i hur deltagare i samverkansprojektet Entreprenörskap över gränser upplever samt uppfattar en nordisk identitet.

Betraktas ur ett identitetsperspektiv där tidigare forskning och begreppsliga förklaringar om

⁸ Pia-Maria Gardberg, ”Vår nordiska identitet” i , *Nationella identiteter i Norden - ett fullbordat projekt?*, ed. Pia-Maria Gardberg et al. (Eskilstuna: Nordiska Rådet, 1991), 349.

⁹ Gardberg, ”nordiska identitet”, 349-350.

nordisk identitet ligger i fokus. Med teoretiska utgångspunkter i identitetsprocesser och medvetandegörandeprocesser ämnar studien att undersöka vilka faktorer som spelar in på hur respondenterna betraktar sin nordiska identitet. Deltagarnas betraktelser och tolkningar har undersökts genom kvalitativa intervjuer såväl som enkätundersökning.

Frågeställningarna studien ämnar att ge svar på är följande:

1. Vilka faktorer lyfter respondenterna fram som identitetsskapande för en nordisk identitet och kan det genom respondenternas deltagande i Entreprenörskap över gränser påvisas att de stärkt känslan av nordisk identitet?

2. Kan det utifrån respondenternas erfarenheter/reflektioner finnas en koppling mellan förflyttning på nordiskt arbetsmarknadsområde och nordisk identitet?

Disposition

Studien är indelad i fem övergripande kapitel; introduktion, teoretiska utgångspunkter, metod, resultat samt analys.

Introduktionen innefattar en kort beskrivning av kunskapsläget för att klargöra utgångspunkterna för studien. De teoretiska utgångspunkterna innehåller begreppsliga förklaringar till nordisk identitet samt förklarande vad gäller medvetande- och identitetsprocesser. Metodkapitlet följer sedan där studiens metoder förklaras, intervjuernas genomförande likväl som enkätens uppbyggnad förklaras, även urvalet redovisas.

Kapitlet avslutas med en kort text om samspelet mellan syftet de teoretiska utgångspunkterna och metodvalet. Därefter följer resultatkapitlet, där det empiriska resultatet från undersökningen redovisas, detta övergripande kapitel är i sin tur indelat i subkategorier för att hålla isär de empiriska materialet och underlätta redovisningen.

Studien avslutas med analyskapitlet där det empiriska materialet analyseras, för att till sist mynna ut i studiens slutsatser. För övergripande disposition och sidhänvisning se innehållsförteckning.

Begreppsförklaring:

Vanligt förekommande begrepp och förkortningar i uppsatsen förklaras här kortfattat för att undvika konfunderingar.

Arbetsmobilitet – Förmåga att ändra arbetsplats (i studien främst brukat med tanke på att ändra arbetsplats inom ett större geografiskt område).

Respondenter – De som från deltagargruppen valts ut att delta i studien och intervjuats.

Deltagare – Samtliga personer som är med i projektet Entreprenörskap över gränser.

Nordbor – Personer bosatta i något av de nordiska länderna.

EÖG/projektet – Entreprenörskap över gränser, projektet som studeras.

Teoretiska utgångspunkter

Kommande kapitel ger en teoretisk grund till uppsatsens frågeställning och redovisar tidigare forskning i ämnet. Inleds med en beskrivning av projektet som studeras, information om projektet har hämtats från ESF-rådets projektbank såväl som samtal med projektledare. För att komma till insikt och förstå ungdomarnas identitetsprocesser bör projektet de medverkar i presenteras, här ges en övergripande bild av projektet entreprenörskap över gränser, mål som projektet står för samt på vilket sätt projektet arbetar med ungdomarna för att uppnå projektets mål.

Entreprenörskap över gränser

För tydligt i korthet beskriva projektet inkluderas här den övergripande beskrivningen om projektet som presenteras på ESF-rådets hemsida:

”Projektet Entreprenörskap över gränser är en förstudie kring utvecklandet av en modell med entreprenörskap i fokus för att öka egenmakten bland ungdomar i utanförskap. Modellen kommer genom en innovativ mix av coaching/rådgivning, workshops och ungdomsutbyten öka insikten om entreprenörskapets möjligheter samt ett utökat geografiskt arbetsmarknadsområde för den enskilde. En bred plattform av samverkansorganisationer från offentlig, privat och idéburen sektor, med omfattande kompetens och nätverk, säkerställer en kreativ miljö för deltagande ungdomar och adekvata verktyg för att bryta ett destruktivt utanförskap.”¹⁰

Bakgrunden till projektet är de illavarslande fakta som presenterats i Nordiska Ministerrådets publikation ”*Unge på kanten*” som konstaterar att ungdomsarbetslösheten är ett av de nordiska ländernas största samhällsproblem.¹¹

Den grupp som oroar mest är den som varken studerar eller arbetar, de som riskerar att hamna i livslånga utanförskap. Projektet Entreprenörskap över gränser ser att en nyckelfaktor som

¹⁰ ”ESF projektbank - Entreprenörskap över gränser”, ESF, tillgång den 4:e maj, 2014. <http://www.esf.se/sv/Projektbank/Behallare-for-projekt/Sydsverige/Entreprenorskap-over-granser/>

¹¹ Halvorsen, Hansen och Tägström, *Unge på kanten*, 4.

kan förhindra den negativa utvecklingen är en ökad geografisk och yrkesmässig rörlighet. Regionen Skåne-Blekinge är projektets geografiska inramning och för projektet talas det om en rörlighet såväl inom en kommun, inom Skåne-Blekinge och till angränsande regioner.¹²

Nordjobb, organisationen som står bakom projektet har lång erfarenhet av arbetsmarknadsprogram där ökad rörlighet på den nordiska arbetsmarknaden är central. Huvudmetoden för ökad rörlighet består av Nordjobbs utbytesprogram för nordiska ungdomar, där deltagare erbjuds sommarjobb, kultur och fritidsprogram samt bostad i ett annat nordiskt land.

Entreprenörskap över gränser är en ny projektplan för att även nå de ungdomar som riskerar att hamna i utanförskap, ett sätt för Nordjobb att bredda sin verksamhetsportfölj och nå ungdomar som i vanliga fall inte söker till Nordjobb. En rad av samarbetspartners gör projektet möjligt och deltagande kommuner är Eslöv, Lund och Malmö.

Samarbetspartners för projektet är representerade av Alfa Laval, AF Lund, BRITISH COUNCIL, Folkuniversitetet, Kursverksamheten vid Lunds Universitet, INAR Integration och Arbetsmarknad, Kultur och Fritidsförvaltning samt Lunds Universitet.¹³

Vid sidan av projektets huvudmål att minska utanförskap genom de ovan presenterade metoderna återfinns delmålsättningar i projektet.

En av dessa målsättningar är ”Ökad känsla av nordisk och europeisk identitet/samhörighet”.¹⁴ Den målsättning studien fokuserar på. Det är för studien ämnat att se hur denna målsättning påverkar ungdomarna. Vidare är ökad mobilitet och rörlighet inom Norden och Europa, att skapa ett större arbetsmarknadsområde, en målsättning studien även ser närmare på och undersöker från ungdomarnas tillika respondenternas uppfattning. Då med samma identitetsperspektiv i fokus, d.v.s. hur rörlighet spelar in på identitetsuppfattningen hos de medverkande ungdomarna.

Det finns även målsättningar om ökad regional tillväxt och ökat entreprenörskap, ökad språkförståelse för andra språk i närområdet, främst danska, norska och tyska.

Sammanfattningsvis består projektet av en blandning med coaching, rådgivning och upplevelsebaserade verksamheter som ska få ungdomarna att upptäcka sina möjligheter på ett utvidgat arbetsmarknadsområde och undvika att hamna i utanförskap.

¹² ”ESF projektbank”

¹³ ”ESF projektbank”

¹⁴ ”ESF projektbank”

Nordisk identitet och medvetandegörandeprocesser

Redaktörerna av ”*Den utmanande diskussionen – Debattskrift om kulturpolitik och identiteter i Norden*” beskriver i inledningen av debattskriften att de genomfört en Google-sökning i Norge, Sverige och Finland på begreppet nordisk identitet. Resultatet av sökningen gav en rad olika begreppsliga förklaringar, mycket beroende på vilken aktör som använder begreppet. Ett tydligt samband är att nordisk identitet och nordiskt språk allt som oftast ställs bredvid varandra och bildar grunden till gemenskapen och identiteten.¹⁵ Listan av aktörer som använder sig av begreppet kan göras lång. Dock kan grupper av aktörer urskönjas och de representeras ofta av; Officiella Nordiska samarbeten med alla dess nätverk, högerextrema grupperingar och främlingsfientliga aktörer, akademiker från diverse studieområden samt kultur och konstaktörer.¹⁶ Att dessa aktörer använder begreppet på olika sätt och i olika syften är uppenbart när vi ser till vad aktörerna representerar och arbetar för. Tvetydigheten blir således tydlig och att det inte finns en enhetlig definition står nu klart. Att en så vitt skild grupp av aktörer använder begreppet på olika sätt gör det även svårt och till och med riskabelt att kategorisera sig med identiteten. För att se till kategoriseringsprocessen har vi tidigare konstaterat att identifiering som social process är ständigt i rörelse. Lundqvist fortsätter med att beskriva, att i den samhälleliga kommunikationen sker en ständig kategorisering av grupper. Inom kategorier ryms specifika beskrivningar, markörer och karaktärer som är förväntade av gruppen i sig.

Detta resulterar även i hur gruppen, i det samhälleliga spelet, inkluderas, exkluderas och bemöts.¹⁷ Denna ständiga kategorisering ger utrymme för fördommar, misstag och förhastade slutsatser. Att vi identifierar oss med en grupp eller ser på oss själva som en viss typ av individ överensstämmer inte med hur andra kategoriserar oss.¹⁸

Kategoriseringen och de skilda aktörernas användning av begreppet är därför viktigt att påpeka. Att exempelvis högerextrema grupper använder begreppet kan resultera i, vad Lundqvist beskriver som problematiska kategoriseringar. Då begreppet och identiteten har olika betydelse beroende på vem som tolkar det, är kategoriseringsprocessen viktig att ta i beaktande. När en kategoriseringsprocess tar vid finns det ofta någon motpol, något att

¹⁵ Kjell Austin och Anna Florén, *Den utmanande diskussionen – Debattskrift om kulturpolitik och identiteter i Norden*, (Albertslund: Nordiska Rådet, 2012), 9.

¹⁶ Austin et al. , *diskussionen...* 9.

¹⁷ Lundqvist, *Möjligheternas horisont*, 59.

¹⁸ Lundqvist, *Möjligheternas horisont*, 60.

kategorisera sig mot, vilket den norska socialantropologen Thomas Hylland Eriksen tar upp, genom en viktig poäng vad gäller nordisk identitet.¹⁹

”Om det inte fanns män, finns det heller ingen mening med att påpeka att en person är kvinna”.²⁰

I detta märkliga citat ligger mycket av svårigheterna och sanningarna med en nordisk identitet, för identitetsskapande är motsats eller ”vi” mot ”dom” - känsla viktig, vad förenar oss nordbor samtidigt som det skiljer Oss från Dem?

Norden som gemenskap saknar en kulturell fiende, i och med detta fattas även en av de grundpelare utifrån vilka kollektiva identiteter skapas.²¹ Med detta konstaterande, att en mycket viktig del i det kollektiva identitetsskapandet saknas måste en annan faktor lyftas fram för att hävda att det visst finns andra starka faktorer som även de kan bidra till ett kollektivt identitetsskapande. Om vi ser till nationer och nationers identitetsskapande, kan ett identitetsbegrepp med rötter i ett mjukare nationsbegrepp där upplevd gemenskap och känsla av gemenskap står i fokus generera en reell grogrund till en nordisk identitet i vårt öppna samhälle, till skillnad från ett organisatoriskt och förutbestämt nationsbegrepp.²² Lundqvist lyfter vidare denna fråga, då hur en svensk nationell identitet konstrueras. I denna konstruktion är gemensam värdegrund, kristen tradition och språk en slags inträdesbiljett i en svensk gemenskap.²³

Med denna syn på inträdesbiljett i den svenska gemenskapen, kan konstateras att med ett mjukare nationsbegrepp och med ”låga” trösklar för att bli en del av gemenskapen, kan grunden för en gemensam nordisk identitet betraktas som full genomförbart.²⁴ Med låga krav för att skapa en gemenskap måste skillnaderna även uppmärksammas och belysas ur ett synsätt som talar för en gemenskap trots skillnader. Att de nordiska länderna skiljer sig åt råder det inga tvivel om, Merete Mazzarella, professor emerita i nordisk litteratur vid Helsingfors universitet, har en intressant synpunkt angående skillnader mellan nordiska länder. Mazzarella uttrycker det som att mindre skillnader länderna mellan bör ses som en övning i att förhålla sig till de stora skillnaderna. När vi, som nordbor, fått insikt i detta kan vi även inse att det finns en dynamisk, sammansatt nordisk identitet med mängder av aspekter

¹⁹ Kjell Austin och Anna Florén, *Den utmanande diskussionen – Debattskrift om kulturpolitik och identiteter i Norden*, (Albertslund: Nordiska Rådet, 2012), 12.

²⁰ Austin et al. , *diskussionen...* 12.

²¹ Austin et al. , *diskussionen...* 12.

²² Austin et al. , *diskussionen...* 13-14.

²³ Lundqvist, *Möjligheternas horisont*, 66.

²⁴ Kjell Austin och Anna Florén, *Den utmanande diskussionen – Debattskrift om kulturpolitik och identiteter i Norden*, (Albertslund: Nordiska Rådet, 2012), 13.

som spelar in.²⁵ Den aspekt som allt som oftast lyfts fram som den tydligaste gemenskapskampen för ett Norden är som bekant språket, språket har trots konstaterandet att mängder av aspekter spelar in benämns som den starkaste, det är vad som för oss samman och vad som bildar en plattform för att skapa en gemensam identitet. Denna plattform har skapats genom att vår nordiska historia är sammanflätad, det finns en lång rad av interaktioner länderna emellan, allianser och öppna krig kantar vår gemensamma historieberättelse.²⁶ Relationen och interaktionerna av skiftande lojalitet och samhörighet har resulterat i en gemenskapskänsla och en språkförståelse.²⁷ Vad språkförståelsen gäller är nordens gemensamma språk är grundläggande för det nordiska samarbetet. Kultur kan vara känslan av gemenskap, gemenskapen eller samhörigheten bygger ofta i identitetssammanhang på ett gemensamt språk.²⁸ Entreprenörskap över gränser arbetar med pass och undervisning i språkförståelse med huvudsaklig fokus på de nordiska språken danska och norska. Vilken roll språket har för en nordisk identitet enligt respondenterna presenteras i resultatredovisningen. Ytterligare aspekter, förutom språket, som lyfts fram i ”*Den utmanande diskussionen*” är de gemensamma demokratiska och modernistiska tendenser som finns i samtliga nordiska länder. Upptäckandet, eller medvetandegörandeprocessen i hur vi ser oss själva i kontrast till Norden blir här av relevans. Om jämställdhet och modernism, något som vi gärna beskriver oss själva som, är gemensamt för hela Norden, bör det då inte finnas ett uns av nordisk identitet hos gemene nordbo? Utifrån det ovan presenterade utgångsläget för nordisk identitet och dess möjligheter kan vi konstatera att acceptera och förstå, eller uppmärksamma sin nordiska identitet är avgörande på individnivå. Det handlar således om ett medvetandegörande, denna process delar Gardberg upp på makro- och mikronivå.²⁹ På makronivå nämner Gardberg den ”pågående integrationsprocessen”, då syftande till Nordens roll inom eller utanför Europa. Detta utgör en grund utifrån vilken sociala identiteter skapas, en nordisk kontra en europeisk. Eftersom ”*Nationella identiteter i Norden - ett fullbordat projekt?*” är utgiven 1991 stod diskussionen om EG-medlemskap högt på agendan. Detta förändrar även utgångspunkten för Gardberg, hon menar att integrationsprocessen samt EG-diskussioner bidrar till gränsdragningar mellan Norden och Europa. Således präglades diskussionen av europeisering kontra bevarande av de ”genuint nordiska”. Ytterligare en

²⁵ Austin et al. , *diskussionen...* 13.

²⁶ Austin et al. , *diskussionen...* 12.

²⁷ Austin et al. , *diskussionen...* 12.

²⁸ Austin et al. , *diskussionen...* 10.

²⁹ Pia-Maria Gardberg, ”Vår nordiska identitet” i , *Nationella identiteter i Norden - ett fullbordat projekt?*, ed. Pia-Maria Gardberg et al. (Eskilstuna: Nordiska Rådet, 1991), 349.

dimension nämns av Gardeberg, möjligheten att den nationella identiteten ökar i betydelse eller att den europeiska identiteten växer och blir mer lockande, att nordborna istället dras mot en europeisk identitet.³⁰ Då studien innefattar enkätundersökning där känslan av europeisk identitet ställs mot deltagarnas känsla av nordisk är det relevant att ta upp denna aspekt trots att Gardbergs utgångsläge är annorlunda. Idag, representeras makronivån snarare av jämställdhet och modernism, som lyfts fram i ”*Den utmanande diskussionen*”. Makronivån representeras i studien av två delar för att sammanfatta äldre och modernare forskning, det nordiska kontra europeiska och det nordiska moderna och jämställda. Att tala om Norden kontra Europa blir uddlöst när delar av Norden är en del av EU, men frågan kvarstår likväl. Idag arbetar den nordiska gemenskapen för ett starkt Norden i ett starkt Europa. Norden och de nordiska länderna utgör fortfarande en enhet i den europeiska konstruktionen, det saknas objektiva lagar, men finns nog med kulturella och historiska material att bygga en nordisk identitet.³¹ Mikronivån, där vi förflyttas ned på individnivå, utgörs till stor del av deltagande i nordiska träffar, intressant är att Gardberg här lyfter fram Nordjobb som en av dessa nordiska integrationsnätverk.³² Många av deltagarna i Entreprenörskap över gränser söker till Nordjobb och en del av respondenterna i studien har fått positivt besked om sommarjobb i ett annat nordiskt land, här finns en stark koppling mellan de studerade projektet och tidigare forskning om nordisk identitet. Gardberg yrkar på att vistelse i ett annat nordiskt land en längre period är bland de effektivaste sätten att skapa nordisk identitet.³³

”Genom förflyttning över landsgränserna kan vi komma till insikt att modersmålet kanske räcker till, eller om så inte är fallet, åtminstone att vi har en gemensam erfarenhetsvärld och världsbild.”³⁴

Dessa är således enligt Gardberg de talande faktorer vad gäller mikronivån i processen av medvetandegörande. Vad gäller medvetandegörandeprocessen är det första steget således att bli varse om att vi tillhör Norden. Lundqvist forskning styrker Gardbergs teser om att förflyttning kan vara en stor del i en individs identitetsprocess. Lundqvist utvecklar att identitetsprocessen ständigt är i rörelse och kontextberoende, individer befinner sig i ett

³⁰ Gardberg, ”nordiska identitet,” 351.

³¹ Austin et al. , *diskussionen...* 16-17.

³² Gardberg, ”nordiska identitet,” 353.

³³ Gardberg, ”nordiska identitet,” 354.

³⁴ Gardberg, ”nordiska identitet,” 353

pågående samspel med sin omgivning där identiteter skapas och omskapas, en social process ständigt i rörelse.³⁵

Medvetandegörandeprocessen kan således ses som en del i den sociala process Lundqvist talar om. Gardberg går vidare med att uppmärksamma likheter mellan en etnisk identitet och en nordisk identitet. Hon menar att upplevelsen av tillhörighet till Norden mycket väl kan ta samma uttryck som tillhörigheten i en etnisk grupp. Genom att förklara och beskriva innebörden av en etnisk identitet kan vi också förstå innebörden av en nordisk identitet, enligt Gardberg.³⁶ Lundqvist hänvisar till Barth som ser och förstår etnicitet som en form av organisation av kulturella skillnader.³⁷ Detta socialkonstruktionistiska perspektiv på etnicitet grundas i Barths publikationer och beskrivs vidare av Lundqvist som att etnicitet blir en följd av sociala relationer. Dessa sociala relationer utgörs av en relation mellan aktörer eller grupperingar av olika aktörer, som ser sig själva eller uppfattas som kulturellt skilda från varandra, kulturella skillnader och likheter får alltså en mindre betydelse.

Lundqvist sammanfattar detta själv med citatet:

”Sociala samspel som uttrycks genom kulturella gränsdragningar snarare än essentiella kulturella skillnader står alltså i fokus.”³⁸

När vi ser på etnicitet under dessa premisser är Gardbergs uttalande om att nordisk identitet mycket väl kan ta sig samma uttryck som en etnisk identitet grundade. En organisation av kulturella skillnader är ett krav som nordisk identitet uppfyller.

Lundqvist konstaterar även att etnicitet som identitetsaspekt betraktad, varierar i betydelse. Med detta i åtanke kan Gardbergs idé om att nordisk identitet och etnisk identitet utformas liknande styrkas. Etnicitet är alltså inte avgörande under en individs identitetsprocess, närvaron av den etniska aspekten skiftar och beroende på självuppfattning och kategoriseringar blir etniciteten av mindre eller större vikt.³⁹ Sammanfattningsvis kan konstateras att etnicitet liksom nämnda identifikationsprocesser är ett socialt föränderligt attribut, men likväl tar den sig verkliga uttryck i individers erfarenheter och upplevda värld. Människor agerar och verkar utifrån kategoriseringar och kategoriseringsprocesser, inkludering och exkludering i grupper och gemenskaper formar identifikationsprocessen.⁴⁰

³⁵ Lundqvist, *Möjligheternas horisont*, 59.

³⁶ Gardberg, ”nordiska identitet,” 349-350.

³⁷ Lundqvist, *Möjligheternas*, 64-65.

³⁸ Catarina Lundqvist, *Möjligheternas horisont*, (Linköping: Linköpings universitet, 2010), 65.

³⁹ Lundqvist, *Möjligheternas*, 64.

⁴⁰ Lundqvist, *Möjligheternas*, 65.

Metod

I kommande kapitel presenteras de metoder som används för att samla empiriskt material till studiens analys. Urval av respondenter, arbetet med intervjuerna och enkäten beskrivs.

Förförståelse

Ungdomsarbetslösheten är för mig personligen en viktig fråga, att därför se till och undersöka lösningar på problematiken ungdomsarbetslösheten och utanförskapet medför, är av relevans. Jag har personligen kontaktat och sedermera deltagit i projektet Entreprenörskap över gränser, vilket måste beaktas för studiens validitet och reliabilitet.

Dock anser jag att min relation till projektet inte skadat studien, kännedomen och en viss personlig relation till respondenterna har resulterat i ett fritt samtal där jag har kunnat komma in på djupet i identitetsfrågor.

Då jag hållit i övningar och varit närvarande under projektets gång har jag varit tydlig med att informera om min roll i sammanhanget, detta har mötts med nyfikenhet och banat väg för diskussioner. Att respondenterna känner till mig och mitt syfte med studien kan vara riskabelt, då jag kan komma att forma deras svar och de känner sig i roll av att svara vad de tror att jag vill höra. Av min uppfattning att döma har detta dock inte inträffat, istället har diskussionerna som nämnt blivit mer avslappnade och rikare på innehåll. Eftersom många av frågorna är mycket personliga och handlar om individens identitet och identitetsprocess underlättar det att känna respondenterna till viss del.

Flexibilitet och skevhet

Då intervjuämnet är personligt och kan uppfattas olika från individ till individ har intervjuerna även tagit olika form. Flexibiliteten blir därför viktig, att kunna efter respondenternas svar kunna gå vidare och ifrågasätta, undersöka tankebanor och förhållningssätt.

Då identitetsfrågor kan uppfattas mycket olika, beroende på vem som tillfrågas, var flexibiliteten i intervjuerna mycket viktig. Judith Bell beskriver att flexibiliteten är av stor vikt, hon går vidare i sin beskrivning om fördelarna med intervju som forskningsmetod, samtidigt som det tydligt poängteras att för att kunna sondera svar, följa upp tankebanor och gå in på känslor hos respondenten krävs en skicklig intervjuare.⁴¹

⁴¹ Judith Bell, *Introduktion till forskningsmetodik*, (Malmö: Holmbergs Ab, 2008), 158.

Mycket tid har därför lagts ned på formulering av frågor till intervjuguiden samt övningar i intervjuteknik. Vidare finns enligt Bell finns många faktorer som kan leda till skevhet, speciellt om forskaren är starkt engagerad i problemområdet som studeras.⁴² Att ha detta i åtanke har därför varit av stor vikt för studiens reliabilitet, min involvering i projektet har skett med aktsamhet och ständigt med studien i fokus. Otillbörlig påverkan som mitt deltagande i projektet kan ha åsamkat måste tas i beaktning för studiens resultat. Tolkningen av data har därför skett under självkritisk översikt och ett regelbundet ifrågasättande av praxis har genererat i ett pålitligt resultat.

Urval

I ett tidigt skede av studien stod det klart att urvalet skulle göras från deltagarna i entreprenörskap över gränser, vilket medförde en tydlig avgränsning. Deltagarna är totalt 30 personer, vilket utgjorde det totala urvalet. Genom samtal med projektledare valdes sedan en grupp på 10 personer ut, som visat intresse att delta i studien. Delurvalet hade också en tanke att välja personer som hade kunskap om de teman studien syftar att undersöka. Personer som flyttat för arbete eller hade erfarenheter som kunde påverka deras identitetsprocess valdes i delurvalet då dessa ansågs passade utifrån studiens frågeställning.

Denscombe lyfter fram att det ofta sker ett medvetet urval inför intervjuer, personer som anses ha insikt i frågan tenderar att bli utvalda.⁴³ Då syftet är att få djup insikt i hur deltagarna uppfattar en nordisk identitet krävdes respondenter som reflekterar över identitetsfrågor samt hade intresse att delta i studien. Denscombe går vidare och beskriver att utgångspunkten och målet med studien är att gå på djupet i en specifik fråga, är det av relevans att välja ”nyckelspelare” i frågan.⁴⁴

Då delurvalet stod klart skickades ett informationsbrev till de valda deltagarna (se bilaga). Det visade sig svårare än förväntat att boka tider och genomföra intervjuer då det är en aktiv grupp ungdomar som deltar i projektet. Det var många från delurvalet som visade intresse att delta i studien men som hade svårt att hinna med, studier och arbete gjorde att det var svårt att hitta en tid som passade. Konsekvensen av detta ledde till att de intervjuer som genomfördes blev längre än vad som framgår i informationsbrevet.

⁴² Bell, *forskningsmetodik*, 167.

⁴³ Martyn Denscombe, *The Good Research Guide*, (Berkshire: Open University Press, 2010), 181.

⁴⁴ Denscombe, *The Good Research Guide*, 181.

Intervjuguide och genomförande av intervjuer

Identitet kan, som påpekat, vara svårt eller känsligt att tala om, det var därför viktigt att i ett tidigt skede få god kontakt med respondenterna så att de kände att de kunde tala ut om sina tankar kring identitet. Före intervjuerna gjordes en intervjuguide (se bilaga), under vissa intervjuer användes denna mer och under andra, där samtalet löpte på, nästan inte alls.

Samtliga intervjuer inleddes med ett ledigt samtal mellan mig och respondenterna för att skapa en avslappnad stämning där respondenterna kände att de kunde tala ut om identitetsfrågor. Innan inspelningen och intervjuens start informerades respondenterna om förutsättningarna, att de kunde dra sig ur studien när de ville, att inspelningen endast var ämnad för mig samt att inga personuppgifter publiceras i samband med studien. När förutsättningarna för intervjun klargjorts startades inspelningen.

Intervjuguiden inleddes med generella frågor om projektet för att få en uppfattning om respondenternas förhållning till projektet. De gick sedan vidare in på tankar om att flytta för arbete för att avslutas med frågor om nordisk identitet och identitetsprocesser. I slutet av varje intervju fick även respondenten möjlighet att lyfta fram fria tankar om identitetsskapande i stort, vilket visade sig mycket nyttigt för intervjuernas innehåll.

Behandling av intervjumaterial

Efter varje intervju transkriberades resultatet direkt för att undvika tolkningar samt för att kunna rapportera om detaljer som röstläge, pauser, uttryck osv. Denscombe tar upp detta och poängterar att utan alla dessa faktorer, tappar intervjun en del av sitt innehåll.⁴⁵

Eftersom transkriberingen skedde precis efter intervjuerna genomförts kunde dessa luckor fyllas i och uttryck och pauser noteras. Då intervjun hade tydliga teman delades det transkriberade resultatet in i tre avsnitt. Därefter analyserades det transkriberade resultatet och respondenternas svar ställdes mot varandra. Ett kodningssystem utvecklades för att sakligt kunna dela in respondenternas svar. Eftersom intervjuerna tog olika form, vissa av respondenterna lyfte exempelvis fram identitetsprocesser redan när de talade om att flytta för arbete. För att kunna summera och jämföra respondenternas tankar om identitet visade sig en tydlig kodning tydligare möjliggöra resultatredovisningen.

Denscombe lyfter fram vikten av att kollaborera data från intervjuerna med andra källor.⁴⁶ För detta ställde jag respondenternas svar mot de använda källorna för att se likheter eller

⁴⁵ Denscombe, *The Good Research Guide*, 277.

⁴⁶ Denscombe, *The Good Research Guide*, 189.

skillnader och utifrån detta välja ut och ge vissa delar ett större utrymme i resultatredovisningen. Störst fokus lades dock ned på att hitta gemensamma nämnare för intervjuerna vilket ökar studiens validitet. De frågor där respondenternas svar överensstämde med varandra ges även större utrymme i resultatredovisningen.

Enkät

För att ge en bild av urvalsgruppen delades en enkät ut i starten av projektet (se bilaga). Enkäten utformades i samarbete med projektledaren och därför är endast en del av enkäten relevant för studien och riktar sig direkt till studiens syfte.

Jag har valt att inkludera enkäten i studien för att ge en övergripande bild på hur samtliga deltagare uppfattar sin nordiska- och europeiska identitet.

Detta ger en djupare dimension till studien som beskriver svart på vitt hur deltagarna känner av sin nordiska samt europeiska identitet. Svaren vad beträffar känslan av europeisk identitet har främst använts som måttstock mot känslan av den nordiska identiteten.

Detta är även intressant att se till i förhållning till Gardbergs utläggning om Norden kontra Europa.

Enkäten delades ut på projektets kick-off efter en kort presentation om syftet med enkäten, det framgår även i skriftlig form att enkäten är anonym och kommer ge underlag till studier kring projektet. 12 personer svarade på enkäten, dessa tolv utgör således underlaget för resultatredovisningen. Ett medelvärde har från svaren räknats ut som presenteras i studiens resultatkapitel. Tiden att fylla i enkäten varierade mellan deltagarna och en del ställde följdfrågor, eller ville ha vissa frågor förklarade närmare. För studiens syfte har främst fråga 7, 8, 9 och 10 (se bilaga) används för att ge ytterligare underlag. Därmed är beskrivningen av arbetet med enkäten förkortat och ges inte större utrymme i studien än vad som anses relevant förhållande till dess position i undersökningen.

Tidigare forskning

I Kommande text ges en kort presentation av de publikationer, avhandlingar och böcker som använts frekvent under studiens arbete.

Möjligheternas horisont av Catarina Lundqvist är en skildring om identiteter och identitetsprocesser som utgår från ungas berättelser om karriärer och framtidsvisioner. De är en av få akademiska avhandlingar som delvis fokuserar på identitetsfrågor för ungdomar kopplat till karriär och arbete. Lundqvist fokuserar på ungdomar med utländsk bakgrund och skildrar dessa ungdomars möjlighetshorisonter. Hennes forskning bygger på fältstudier under

ett års tid, avhandlingen är avläggande för filosofie doktorsexamen. Avhandlingen har främst använts för att se till identitetsprocesser hos ungdomar, hur de kan ta form och vilka faktorer som visat sig viktiga under hennes forskning.

Den utmanande diskussionen – Debattskrift om kulturpolitik och identiteter i Norden är en sammanställning av texter från en rad olika skribenter verksamma inom olika ämnesområden i Norden. Nordiska ministerrådet står för initiativtagandet till debattskriften som vill påvisa det behov som finns att lyfta en begreppsdiskussion om nordisk identitet och nordisk kultur. Debattskriften innehåller mängder av idéer från de olika författarna om nordisk identitet såväl som nordisk kultur och hur dessa kan samverka.

Skribenterna bidrar på så sett med sin personliga bild om Norden, dess kultur och identitet, de är representerade av olika politiska likväl som geografiska spektrum, därtill har de olika bakgrund, etnicitet och profession. Att sammanfatta samtliga skribenters syn har därför inte varit möjlig sett till de ramar denna studie har att arbeta inom. Det har därför blivit en fråga att finna viktiga och intressanta vinklingar till nordisk identitet som även funnits hos respondenterna i studien.

Som tillägg till debattskriften har en äldre utgåva även använts, *Nationella identiteter i Norden – ett fullbordat projekt? Sjutton nordiska undersökningar redigerade av Anders Linde-Laursen och Jan Olof Nilsson*. I synnerhet har kapitlet ”Vår nordiska identitet” av Pia-Maria Gardberg används som underlag till de teoretiska utgångspunkter om nordisk identitet som presenterats. För frågeställningens besvarande har Gardbergs text visat sig ha mycket gemensamt med vad ungdomarna såg som nordisk identitet, att hon även lyfte fram Nordjobb som en av de, på mikronivå betydelsefulla nordiska samarbeten, ledde till att hennes något äldre text ansågs som relevant för studien.

Lundqvist, debattskriften och Gardbergs kapitel har tillsammans gett grunden till att förstå och fördjupa identitetsprocesser, medvetandegörandeprocesser och en begreppslig förklaring vad gäller nordisk identitet. Vad begränsningar gäller, skulle mer underlag till den begreppsliga förklaringen av nordisk identitet önskas.

Lundqvist lyfter fram i ett kapitel om transnationella möjligheter, där förflyttning på arbetsmarknadsområde tas upp men då inte med identitetsfokus, för ett ännu bättre resultat skulle ett identitetsfokus på ett sådant kapitel vara att förorda.

Unge på kanten är en rapport som handlar om inkludering av utsatta ungdomar. Utgiven av Nordiska rådet och innehåller en sammanställning av de nordiska ländernas politik, projekt och verksamheter kring ungdomsarbetslöshet.

Rapporten ger en nyanserad bild av situationen i samtliga nordiska länder och tar upp såväl

problemområde som lösningar. Bjørn Halvorsen, (projektledare), Ole Johnny Hansen (delprojektledare) och Jenny Tägtström (projektmedarbetare) står för sammanställningen av rapporten i sin helhet.

Slutligen har rapporter och andra kandidatuppsatser som fokuserar på samverkansprojekt av samma typ varit en stor inspirationskälla under studiens gång.

"Lämna landet!" av Astrid Bergfeldt handlar om ett liknande projekt med Nordjobb som aktör, bör lyftas fram som en av dessa.

Samspelet mellan syfte, teori och metod

I ett tidigt skede av studien valde jag att använda mig av intervjuer. Detta ansåg jag då, och anser fortfarande vara det mest föredömliga sättet att ta reda på hur en grupp ser på identitet och sin identifikationsprocess. Då ämnet är personligt, och kräver ifrågasättande och förklarande, är intervju att förorda.

Då studien syftar till att se hur en grupp ungdomar uppfattar nordisk identitet samt hur olika faktorer spelar in på deras identitet, om och hur den förändras är en begreppslig förklaring av nordisk identitet samt medvetandegörandeprocesser de givna teoretiska utgångspunkterna.

Som tillägg till det empiriska materialet från intervjuerna har en enkät använts, detta för att ge ett tydligt underlag och en fingervisning om hur deltagarna ser på sin identitet, europeisk såväl som nordisk.

Resultat

Resultatet från intervjuerna med deltagare från Entreprenörskap över gränser presenteras i kommande kapitel. Resultatet är uppdelat i olika teman, detta för att underlätta läsning och enkelt kunna hänvisa hur dessa teman spelar in på respondenternas identitets- syn och process. Samtliga respondenter är deltagare i Entreprenörskap över gränser, men har olika sysselsättningar i dagsläget.

Då innehållet i följande kapitel ska besvara frågeställningarna inleds därför resultatredovisningen med frågeställningarna.

1. Vilka faktorer lyfter respondenterna fram som identitetsskapande för en nordisk identitet och kan det genom respondenternas deltagande i Entreprenörskap över gränser påvisas att de stärkt känslan av nordisk identitet?

2. Kan det utifrån respondenternas erfarenheter/reflektioner finnas en koppling mellan förflyttning på nordiskt arbetsmarknadsområde och nordisk identitet?

Enkätundersökningens resultat

Enkäten var utformad med en rad frågor, som beskrivits tidigare är dock bara en del av dessa direkt relevanta för studiens syfte och redovisas här.

Svarsalternativen gick i en skala mellan 1 till 7 där, 1= stämmer inte alls, 4 = stämmer till viss del, 7 = stämmer helt. Den intresserade läsaren hänvisas till bilaga för att se enkäten i sin helhet.

Fråga nr.7 i enkäten ämnade se till hur deltagarna såg på den svenska arbetsmarknaden i förhållande till de övriga nordiska ländernas arbetsmarknad. Frågan utformades ”Är det i din mening lättare att hitta jobb i ett annat nordiskt land än Sverige?”

Medelvärde av de tio enkäter där frågan besvarades fick utfallet 5,6.

En tydlig siffra som ger bilden att deltagarna har den fasta uppfattningen att det är lättare att få anställning i andra nordiska länder än Sverige. Detta tas vidare upp i resultatredovisningen för intervjuerna där den norska arbetsmarknaden diskuterades flitigt. Svaret visar även på att det finns en positiv inställning till förflyttning på den nordiska arbetsmarknaden vilket spelar in på studiens andra frågeställning.

Fråga nr.8, som formulerades ”känner du att du har en nordisk identitet?” är av stort intresse

för studien. Här påvisas tydligt om deltagarna uppfattar sig ha en nordisk identitet. Denna fråga besvarades av elva deltagare och medelvärdet av de sammanställda svaren uppnådde 4,6. Strax ovan alternativet ”stämmer till viss del”. Intressant att notera är att svaren var mycket skiftande och samtliga svarsalternativ utom svarsalternativ 2 var representerade. Noterbart är även att fler deltagare tyckte att påståendet ”stämmer helt” jämfört med ett svar som gav ”stämmer inte alls”. Detta ger ett intressant utgångsläge för den kommande redovisningen, enkätundersökningens resultat på denna fråga visar att många av deltagarna känner starkt att de har nordisk identitet, vilket även tyder på en förståelse om identiteten i fråga.

Fråga nr.9, formulerad likt föregående fråga men då med fokus på europeisk identitet besvarades även av elva deltagare. Medelvärdet blev 5,2 och ger besked om att samantaget kände deltagarna att de hade en starkare europeisk identitet än en nordisk.

Fråga nr.10 undersökte hur många av deltagarna som tidigare arbetat i ett annat nordiskt land. Endast en deltagare av de tolv som svarade hade arbetat i ett annat nordiskt land.

Detta visar att de svar som presenterats i fråga nr.7 bygger på förväntningar om den nordiska arbetsmarknaden. Den positiva synen på den nordiska arbetsmarknaden byggs därför inte på verkliga upplevelser utan förväntningar.

Resultat från Intervjuer

Efter denna korta presentation av enkätens resultat kommer här resultatet från de intervjuer som genomförts. Respondenterna hänvisas som Respondent 1-3 och förblir anonyma studien genom. Bokstaven I står för intervjuare och visar att jag ställt en fråga, vissa av dessa är uppföljningsfrågor som inte finns med i intervjuguiden.

Om projektet

Samtliga intervjuer inleddes med allmänna frågor om projektet, hur det kändes för respondenten att delta och vilka förväntningar som fanns. Hos samtliga respondenter fanns ett tydligt engagemang, vissa av dem hade själva talat gott om projektet och manat till andra att delta. Vad som lockade med projektet sammanstämde med samtliga respondenter, studiebesöken nämndes som en positiv del av samtliga. Även för utökad kunskap om nordisk arbetsmarknad visades ett stort intresse.

”...det verkade vara ett superintressant projekt med allt som ingår. Workshops, personlig

coaching, aktiviteter som studiebesök och resor.” (respondent 1.)

”Jättespännande projekt, idén om att man ska få ut ungdomar över de nordiska ländernas gränser. Jag tror att det behövs stöd för det, många tycker nog att det är svårt att söka själv, behöver en person som hjälper till.” (Respondent2)

Som respondent 2 här lyfter fram är, likt presenterat i enkätresultatet, synen på förflyttning i Norden positiv. Projektets roll i detta lyfts fram, information och hjälp att söka sig till våra nordiska grannars arbetsmarknad var genomgående en faktor som lockade till projektet.

Att flytta för arbete

Intervjun leddes sedan in på frågor om hur respondenterna ser på att jobba i ett annat land, hur de tänker på förflyttning på arbetsmarknaden, vad som är viktigt just för dem när de kommer till en ny arbetsmarknad. Även mer djupgående frågor om varför de söker sig till ett visst nordiskt land och iså fall vilka länder som tilltalar, eller inte, att söka sig till lyfts här.

Under detta tema var respondenterna i huvudsak överens, samtliga hade tankar på att jobba i ett annat land än Sverige, vissa hade redan fått jobb i andra nordiska länder.

Respondent 1 och 3 uttryckte mycket positivt om Norge;

”Det är lätt att få jobb i Norge (...) Samtidigt utmaning att åka till ett annat land.” (Respondent 3)

”(...) Lönen och villkoren är väldigt bra i Norge. Sen är Norge jättefint. Jag har personliga kontakter där som berättat om hur det är.

Sen fick jag reda på mycket genom internet, att det inte är så svårt att få jobb i Norge.”

(Respondent 1)

Bilden av den Norska arbetsmarknaden utmärkte sig under samtliga intervjuer, det fanns hos samtliga respondenter en mycket positiv inställning att söka sig till Norge.

En av faktorerna som respondenterna lyfte fram var språket. Det norska språket anses lättförståeligt jämfört med Sveriges andra nordiska grannar. Även att den norska arbetsmarknaden är lättillgänglig, respondenterna lyfter fram att det är lätt att få jobb i Norge, ofta ställdes det mot en tuffare och mer svåråtkomlig svensk arbetsmarknad.

Vidare hade en av respondenterna fått positivt besked om jobb i Danmark och yttryckte sina

tankar om den danska arbetsmarknaden som följer.

I: Vad är viktigt för dig när du kommer till Danmark och den danska arbetsmarknaden?

”Det finns ett bra samarbete med Danmark, Öresundsbron för oss tillsammans (...) Hela Öresundsregionen med alla samarbeten förenklar allting.

Danskar åker till Sverige för att jobba och vice versa. Många arbetsgivare välkomnar andra ”nordjobbare”.

Det som gör det enkelt att åka dit och jobba i Danmark är alla likheter, relationen gör det lättare, att det inte finns så många skillnader, det är ju på ett sätt en identitet.”

(Respondent1)

Relationen och likheterna mellan de nordiska länderna är enligt respondenterna tongivande för identiteten, i deras uppfattning är dessa faktorer avgörande. Synen på likheterna och det ”typiskt nordiska” blir således av relevans för att förstå respondenternas syn på nordisk identitet.

Nordisk identitet

Respondenternas tankar och reflektioner om nordisk identitet tog under intervjuerna olika form. En del av respondenterna kom in på identitetsfrågor självmant och visade sig ha djupgående funderingar kring identitetsprocesser.

Bilden av nordisk identitet skiftade något under de olika intervjuerna, för att gå metodiskt fram och slutligen sammanfatta hur respondenterna själva såg på sin identitet redovisas först hur de såg på nordisk identitet generellt. Ett exempel var hur de definierade en person med nordisk identitet. Nedan följer respondenternas tolkningar på vad som är typiskt nordisk, såväl generellt som individ. På individnivå gavs följande respons.

”Den sociala lilla bubblan, ”socialt space” känns nordiskt. Jag märker själv att jag vill ha det. Det känns konstigt att sätta sig bredvid någon på bussen.

Vi i Norden tänker inte på vår kultur, vi tar den för givet (...) Vi tycker att ”de andra” är mer spännande.”

(Respondent 3)

”Tycker och tänker mycket men vågar säga mindre. Sen har vi jantelagen, man är intresserad av andra människor och annan kultur men berättar inte om sig själv.

(...) Sen tror jag att vi nordbor är allmänbildade och lärda, duktiga på språk, kan mycket om historia och samhällskunskap, framstår som lärda rent generellt.

Att man står i kö tre meter från varandra, känns också typiskt”

(Respondent2)

”En person som lever lugnt, gillar att jobba, gillar Skandinavien.”

(Respondent1)

Övervägande var svaren om de generella invånarna och identiteterna i Norden positivt. Nordbor framställs av respondenterna som intresserade av andra kulturer, samtidigt som personligt utrymme framställs som typiskt nordiskt. Respondenterna svarade som följer om likheter mellan de nordiska länderna, vad som de såg som typiskt nordiskt.

I: Vad ser du som typiskt nordiskt, tycker du att det finns likheter mellan de nordiska länderna?

”Ja det finns det. Alkoholkonsumtion. Hur man ser på vissa politiska frågor finns det en viss konsensus inom Norden.

Man kan hitta likheter, historiskt har det ju varit ett någon gång i tiden, det finns mer likheter än språket (...) Kulturella likheter och värderingar, sociala, politiska likheter.

Individuellt är det lite svårare att säga, för det är så olika från situationen i de olika länderna, men det finns många likheter.” (Respondent1)

”Skandinavien hålls samman med språket. Vi har ganska liknande politik. Vi möter även samma problem” (Respondent3)

”Högst skatter i världen, förmögna och högutbildade, gratis skola och bra välfärd. Lyxigt och bra.” (Respondent2)

Att de nordiska länderna liknar varandra i samhällstruktur, värderingar och standard var samtliga respondenter överens om. Återigen är likheterna den talande faktorn för deras definition av nordisk identitet. Dock lyfts även fram, som av respondent1 ovan, att det är svårare på individnivå, social klass och livssituation nämndes då som tydligare distinktioner än de nationella likheter som lyfts fram.

Respondenterna talar alltså om att likheterna länderna mellan är viktig, men att på individnivå spelar en större mängd faktorer in. Förutom likheterna lyfte även Respondent2 fram en paradoxal tendens hos nordbor, å ena sidan betraktas vi som länder där vi inte talar med varandra, å andra sidan har vi fria tyglar och är öppna mot minoriteter.

”Vi har fria lagar och synsätt på sexualitet och religion (...) det är lite motsägelsefullt att vi dels ses som ett land där folk inte pratar med varandra samtidigt som vi här i Norden har fria tyglar på andra saker (...) det är en motsägelsefull bild att vi är öppna mot minoriteter och jämställda men inte pratar med varandra” (Respondent2)

Respondentens utläggning kan visa på att det sekulära, moderna och jämställda representerar hela Norden, vilket även visat sig under den begreppsliga förklaringen, vidare om denna utläggning och jämförelse med de tidigare konstaterade moderna nordiska tendenserna presenteras i analysen. Som det framgått i beskrivningen av nordisk identitet i tidigare kapitel, är medvetandegörandeprocessen viktig, Gardberg lyfte fram frågan om att identifiera sig med andra nordbor när man befinner sig på semester utanför Norden. Därför ställdes under intervjun frågan om respondenterna nyligen rest, och om de då stött på nordbor och känt en samhörighet med dessa.

I :När du är utomlands, kan det ske att du känner tillhörighet med andra nordbor?

”Ja, är man på en restaurang i Grekland och träffar på norrmän så visst. Det tror jag har mycket att göra med att man förstår språket. När man förstår någons modersmål så blir det en ”connection”. Språket är den gemensamma nämnare, för det är där kontakten först skapas.” (Respondent2)

”Ja, om jag träffat en norrman i USA hade man känt samhörighet, jämfört med att träffa t.ex. en spanjor.” (Respondent3)

Samhörigheten finns hos respondenterna, synen på varför de känner samhörighet skiljer sig dock åt. Språket lyfts återigen fram som en avgörande faktor att känna samhörighet med andra nordbor och som Respondent2 svarat ovan är förståelsen av modersmålet viktigt. För att se närmare på respondenternas syn på identitetsskapande lyftes EU fram som exempel, att EU försöker skapa en europeisk identitet kände respondenterna till.

Identitetsskapandeprocess blev således nästa samtalsämne och två olika läger kan urskönjas ur respondenternas svar. Å ena sidan har vi en positiv inställning, att en gemensam identitet skapar öppnare gränser och gör det enklare att förflytta sig mellan länder. Å andra sidan fanns en syn med aktsamhet eller svårighet, här lyfte respondenterna fram att det både är svårt och kanske inte alltid rätt att skapa en identitet för större grupper.

”Idén att ena länder och få en identitet som EU försöker göra, eller att Nordiska Rådet försöker ena Norden, det går ju att göra genom handelsavtal och sånt där (...) Men att skapa och få en identitet är väldigt svårt (...) Sen kan man höra sig hemma i ett nordisk land mer, med de relationer vi har, men just identitet är svårt.” (Respondent1)

I: ...vad är dina tankar om identitetsskapande?

”Jag vet inte om jag är helt för det. Jättebra idé att man kan åka och jobba i andra länder men då måste man också ta till sig den kulturen.

Om vi ska ha en europeisk identitet (...) det känns inte ultimat. Då tappas spänningen att resa i Europa, det tappar sin charm. Jag tycker vi ska ta seden dit man kommer, olika mentaliteter och kulturer är charmen. För mig som bor inom EU vill jag gärna att Sverige ska förbli Sverige och de andra länderna förbli som de är.” (Respondent2)

I: Om jag förstår dig rätt menar du att den (en enhetlig europeisk identitet) tar från den nationella identiteten?

”Ja, de kulturella värdet minskar, jag tänker att mentaliteten i ett land skulle förändras och även det kulturella.” (Respondent2)

Respondent2 uttryckte en aktsamhet mot att anamma en enhetlig identitet, att det kan minska eller tas på bekostnad på den nationella identiteten, de andra respondenterna lyfte fram andra poänger med en enhetlig identitet.

”Idén är bra, men den enda stora enhet i historien var Romariket. Det man försöker göra med Europa ser jag som väldigt svårt.” (Respondent1)

”Det känns positivt att skapa en identitet, sammanhållning är bra. Men man kan inte styra

med politiska medel, man kan inte tvinga människor att ha sammanhållning utan det får ske med olika typer av evenemang.” (Respondent3)

Respondent1 såg fördelar med att ha en gemensam identitet, men även svårigheterna att genomföra ett identitetsskapande. Respondent3 lyfte även fram det positiva med en enhetlig identitet, i skapandeprocessen var evenemang centrala, att människor i EU själva skulle se sig som ett, snarare än att de genom politiska åtgärder kan skapas en identitet.

Sammanfattning av resultat

Att projektet Entreprenörskap över gränser fått respondenterna att fundera kring sina möjligheter på den nordiska arbetsmarknaden är tydligt. De har fått insikt och kunskap hur man söker sig till våra nordiska grannar för att söka arbete. Detta har även spelat in på hur respondenterna ser på Norden som gemensamt område och sin nordiska identitet.

Resultatet från enkäten visade att känslan av europeisk identitet var något starkare för deltagarna än känslan för den nordiska, dock inte med mycket. Känslan av nordisk identitet var förhållandevis hög bland deltagarna som svarade på enkäten. Respondenterna från intervjuerna styrkte även detta, de tilltalades av möjligheterna i Norden och uppmärksammade likheter länderna mellan. Det var till stor del likheterna länderna mellan respondenterna tolkade som nordisk identitet. På individnivå representerades den typiska nordbon som påläst och kunnig, men avvaktande och skygg.

Vad gäller identitetssyn och identitetsprocesser har respondenterna många funderingar och reflektioner. Som redovisats i resultatet har en del av respondenterna förändrat sin syn tack vare de möjligheter de fått genom ett utökat arbetsmarknadsområde. Kunskapen om exempelvis den norska arbetsmarknaden har fått dem att se fler möjligheter. Hur detta spelat in på deras identitetsprocess presenteras närmare i den följande analysen.

Analys

Resultatet som presenterats i tidigare kapitel belyses här med hjälp av studiens teoretiska utgångspunkter. Relationen mellan studiens resultat och frågeställningen diskuteras, respondenternas svar om identitet samt deras medvetandegörandeprocesser ligger i fokus och belyses ur identitetsperspektiv som presenterats tidigare i studien. Analyskapitlet avslutas med studiens slutsatser, där behov av vidare forskning samt undersökningens relevans diskuteras.

Att skapa en identitet

Från vad som presenterats i de teoretiska utgångspunkterna i kapitlet ”Nordisk identitet”, kan vi konstatera att i identitetssammanhang är ett gemensamt språk tongivande för gemenskap och samhörighet. Detta framgår även i Entreprenörskap över gränsers projektplan där språkförståelse ingår som en del av projektplanen. Samtliga respondenter lyfte tydligt fram och styrkte teorierna om att språket är det viktigaste, det som tydligast talar för en nordisk gemenskap. Gemenskapen och kontaktnäten knyts genom språket, respondenternas svar på om de känner gemenskap med andra nordbor när de befinner sig utomlands styrker språkets stora inverkan på gemenskapskänsla.

Utan språket finns inte den ”connection” som respondenterna talar om, det är språket som vid första möte kan resultera i en gemenskapskänsla. Även respondenternas syn på den norska arbetsmarknaden hade en tydlig koppling till språket. Den positiva inställning som fanns att söka sig till Norge grundades ofta i att språket är lättförståeligt. En av respondenterna lyfte även fram vår gemensamma historiebeskrivning och beskrev det som att Norden en gång varit ett, vilket med andra ord framgick i *”Den utmanande diskussionen – Debattskrift om kulturpolitik och identiteter i Norden”* som en del i vårt gemensamma identitetsskapande. De nordiska ländernas gemensamma historia utgör den plattform utifrån vilken gemenskap kan byggas. Vad gäller att Norden saknar en kulturell fiende lyfte respondenterna fram andra synvinklar och reflektioner än de som redovisats under studien. En av respondenterna såg istället att ”vi i Norden” inte reflekterade över vår egen kultur utan tyckte att ”de andra” var mer spännande (respondenten syftade då på Europa och i synnerhet södra Europa som spännande).

En av de andra respondenterna lyfte fram en annan åsikt, där Norge ansågs stå utanför en viss

gemenskap som de nordiska länder som gått med i EU har. Det finns således två läger representerade hos respondenterna vad gäller synen på EU och hur Sveriges ingång har påverkat synen på ”de andra” eller den kulturella fiende som efterlyses i *”Den utmanande diskussionen”*.

Likheterna blev snarare centrala i gemenskapsuppfattningen än vad gäller kulturella skillnader. Mazzarellas och till viss del Gardbergs tolkning av likheterna och alla de aspekter som spelar in på en gemensam identitetsuppfattning blir därför mer relevant att belysa än det faktum att kulturella fiender saknas. Likheter som demokrati, jämställdhet och modernism presenterades i *”Den utmanande diskussionen”* som gemensamt nordiskt, som de på makronivå gemenskapsbildande. Respondenternas syn på likheter länderna mellan innehöll till stor del även dessa faktorer. Respondenterna lyfte fram att förutom språket finns även kulturella, politiska och sociala likheter. Modernism i den befattning att modernt även ses som hög standard lyftes även detta fram av samtliga respondenter. En generell hög standard i hela Norden beskrev de både, som för utomstående, samt för oss nordbor själva, beskrivande för Norden och nordbor. Respondenten som lyfte fram det sekulära och öppna tendenserna i Norden styrker även att makronivån består av mycket mer än bara språket. Ställningstagandet att vi gärna lyfter fram det moderna och jämställda skapar även en gemenskapsgrund som respondenten lagt märke till. Den paradoxala tendensen respondenten uttryckte med öppenhet mot religioner och minoriteter, samtidigt som nordbor är stängda och inte talar med varandra påminner om Jonssons citat som i studiens introduktion inledde den begreppsliga förklaringen kring nordisk identitet. I den nordiska identiteten behöver ingen trängas ut eller stängas in, den behöver inte stöta bort främlingen för att finna det egna. Samma respondent som såg de moderna och jämställda hade även tankar om att ett identitetsskapande kan ske på bekostnaden av den nationella identiteten, en faktor som tidigare lyfts fram av Gardberg i kapitlet om nordisk identitet. Respondenten i fråga höjde ett varnande finger för att en för enhetlig och gemensam identitet kan skada eller tas på bekostnad av den nationella. Under detta samtal var det främst den europeiska identiteten som respondentet kände viss aktsamhet mot, en nordisk identitet skulle inte vara till samma ”skada”. De övriga respondenterna såg mer positivt till en enhetlig identitet, men även svårigheterna som identitetsskapandet innebär. Intressant var att se hur de ansåg att en enhetlig identitet bör skapas, på denna fråga var individerna i centrum för deras funderingar och snarare än att med politiska medel skapa enhetlighet var det genom evenemang och folkliga möten identiteten skulle bäras fram och processen drivas framåt.

Uppfattning om nordisk identitet

Under studiens gång har det visat sig att när nordisk identitet begreppsligt undersöks närmare, uppstår snarare frågor, än vad frågor besvaras. Varje aspekt och del i den nordiska identiteten innehåller följdfrågor, svåra definitioner och motsägelser. Projektet entreprenörskap över gränsers mål att ”stärka individens känsla av nordisk identitet” har visat sig ha ett större djup än vad som anats vid första anblick. När Nordiska Ministerrådets egna publikationer om nordisk identitet inleds med konstaterandet att det inte finns en generell begreppslig förklaring, ges en fingervisning i hur tvetydigt detta begrepp de facto är. Men för att kunna gå vidare i analysen, belyses här respondenterna tillika deltagare i projektet entreprenörskap över gränsers syn på nordisk identitet. Uppfattningen om nordisk identitet som respondenterna talade om överensstämde väl. Som redovisats i resultatdelen var bilden av de ”typiskt nordiska” eller den typiska nordbon en tystlåten, välutbildad person som vill distansera sig och inte ta för stor plats. Respondenterna talade då om hela Norden och ansåg att dessa faktorer är talande i samtliga nordiska länder, dock uttrycktes även att kunskapen om de nordiska länderna varierar, de som inte gränsar till Sverige eller befinner sig i ”periferin” hade de mindre kunskap om och talade därför mer gärna om exempel tagna från Norge och Danmark.

Respondenternas medverkan i projektet och syn på projektet avspeglas även på hur de utökat sin kännedom om Norden och de nordiska samarbeten som finns. Tydligast var detta för de som fått sommarjobb genom Nordjobb vilket även Gardberg lyfte fram som en av de mest tongivande medvetandegörandeprocesserna i Norden. Ett positivt besked om sommarjobb i ett annat nordiskt land räckte för att entusiasmen skulle öka. Respondenten som fått jobb i Danmark lyfte fram tydliga exempel på Öresundssamarbeten och gjorde detta på ett positivt sätt. Det visade sig tydligt att medverkan i projektet ökat kunskapen om den nordiska arbetsmarknaden. Ökad kunskap om arbetsmarknad lyftes även fram som en av de faktorer som gör det möjligt att flytta till ett annat land för att arbeta. Kännedomen och den positiva bilden av den norska arbetsmarknaden som återkom under intervjuerna visar på att respondenterna ser sig själva tillgängliga på ett större arbetsmarknadsområde. Viljan att ta del av och komma in i det norska samhället, som vissa av respondenterna uttryckte är utifrån Gardbergs och Lundqvist teorier, en del i medvetandegörandeprocessen mot en nordisk identitet. Respondenterna lyfte i sammanhanget hur viktigt det är att ha någon bakom sig, någon med kunskap som berättar hur det faktiskt går till att söka sig till en annan arbetsmarknad. Projektets inverkan blir på så sätt tydlig, för att söka sig själv drar sig många

för och respondenterna uttryckte denna trygghet som mycket viktig. Från de resultat som redovisats utifrån den utdelade enkäten kan även vissa slutsatser dras. Frågan om deltagarna kände att de hade en nordisk identitet visade på att de stämde in till viss del, de övervägande instämmande svaren visar även på en begreppslig uppfattning. Här kan de kategoriseringsprocesser som redovisats vara till hjälp att förstå deltagarnas svar. Det har framkommit från Lundqvist ställningstaganden om kategoriseringar, att beroende på vilken aktör som framför begreppet nordisk identitet, bildas även olika kategoriseringar och förutfattade meningar om individen som ger sig till känna av identiteten i fråga. Då deltagarna ansökt till projektet genom Nordjobbs hemsida är det troligt att de delar den begreppsliga tolkningen som nordens officiella samarbetspartners står för. Till skillnad för den kategorisering som utförs av de högerextrema och populistiska grupper som även använder begreppet. Sammanhanget och omständigheterna när deltagarna svarade på enkäten var under en kickoff där Nordjobb presenterat sin verksamhet, måste därför tas i beaktning. Kategoriseringen eller uppfattningen om begreppet kan därmed antas vara påverkat av sammanhanget.

Slutsatser

Utifrån kunskapsläget som denna studie resulterat i, kan konstateras att det krävs vidare undersökning i såväl begreppsliga samt teoretiska termer för att närmare kunna beskriva och förstå de projektdeltagande ungdomarnas tolkning av nordisk identitet. Att deltagarna genom sin medverkan i projektet Entreprenörskap över gränser bildat en uppfattning om nordisk identitet är på ett sätt tydligt, enkätundersökningen har med respondenterna stärkt bilden att urvalsgruppen ser sig ha en relativt stark känsla av nordisk identitet. De genomgår de medvetandegörandeprocesser som till stor del är den nordiska identiteten. Genom att se möjligheter och förflytta sig över nationsgränser inom Norden är de i fas att bli en del av den process som nordisk identitet ofta sammankopplas med. De två frågorna studien utgick från har således visat sig höra ihop mer än förväntat då slutligen resulterat i samma slutsatser. Undersökningen har tillfört kunskap i den begreppsliga debatten kring nordisk identitet då ungdomar själva som deltar i ett projekt med målet att stärka deras känsla av nordiska identitet tillfrågats hur de ser på identiteten i stort samt hur de ser på sin egen identitet. Eftersom projektet deltagarna är verksamma inom är nytt och kommer med nya idéer hur utanförskap skall minskas, har inte samma undersökning genomfört tidigare. Ytterligare forskning behövs för att kunna styrka samband mellan aktivt deltagande i projektet och känsla av nordisk identitet då respondenterna inte kan representera den totala urvalsgruppen. Vidare

forskning behövs även vad gäller nordisk identitet för att kunna ge en tydligare beskrivning till det skiftande begreppet.

Referenslista:

Austin Kjell och Florén Anna, *Den utmanande diskussionen – Debattskrift om kulturpolitik och identiteter i Norden*, (Albertslund: Nordiska Rådet, 2012).

Bell Judith, *Introduktion till forskningsmetodik*, (Malmö: Holmbergs Ab, 2008), 150-170.

Bergfeldt Astrid, ”Lämna landet! En kvalitativ studie om lärande, utveckling och egenmakt i ett kommunalt samverkansprojekt” (Examensarbete., Uppsala universitet, 2013).

Bergström och Boréus, *Textens mening och makt*, (Danmark: Studentlitteratur, 2009), 43-49

Denscombe Martyn, *The Good Research Guide*, (Berkshire: Open University Press, 2010), 174-195.

Halvorsen Bjørn, Hansen Ole Johnny och Tägtström Jenny, *Unge på kanten*, (Köpenhamn: Nordisk ministerråd, 2012), 3-204.

Linde-Laursen Anders och Nilsson Jan Olof, *Nationella identiteter i Norden - ett fullbordat projekt?* (Eskilstuna: Nordiska Rådet, 1991), 349-356.

Lundqvist Catarina, *Möjligheternas horisont*, (Linköping: Linköpings universitet, 2010), 57-255.

Ramböll Management Consulting AB, *Nordiska länders insatser mot ungdomsarbetslöshet – kartläggning och analys*, (Köpenhamn: Nordiska ministerrådet, 2010).

Elektroniska källor:

”ESF projektbank - Entreprenörskap över granser”, ESF, tillgång den 4:e maj, 2014.

<http://www.esf.se/sv/Projektbank/Behallare-for-projekt/Sydsverige/Entreprenorsskap-over-granser/>

© Svenska ESF-rådet | Informationsansvarig: Lena Ivö

”Fokus08, en analys av ungas utanförskap”, fokus08, tillgång 15:e maj, 2014. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

http://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer_uploads/wwwfokus08.pdf

© Ungdomsstyrelsens skrifter 2008:9, ISBN 978-91-85933-11-2, tryck Elanders Sverige AB

Bilagor:

Intervjuguide

Om projektet:

Hur känns det att vara med i projektet?

- Varför/ på vilket sätt/vilka förväntningar har du?

Hur kom det sig att du sökte dig till Entreprenörskap över gränser?

Ungdomsarbetslöshet:

Följer du på något sätt debatten om ungdomsarbetslöshet?

Om ja – vilka uttrycker sig bra i debatten (parti/talare/skribent)?

om nej – varför inte?

Är du arbetslös/arbetsökande?

Om ja – var söker du arbete? (Norden?)

Om nej – berätta om vad du gör...

Flytta för arbete:

Har du jobbat utanför Sveriges gränser? / Har du haft planer på att flytta för arbete?

- Hur gick/går dina tankar, svårigheter, möjligheter?

- Vad är viktigt för dig om/när du kommer till en ny arbetsmarknad, för att känna samhörighet/delaktighet?

Vad är enligt dig, dina möjligheter på en "nordisk arbetsmarknad"? (är det lätt/svårt att söka jobb i t.ex. Norge)

När du valde att delta i EÖG, fanns tankar om att jobba i ett annat nordisk land?

-Känns det sedan du kom med EÖG som att du har mindre/större chans att få jobb i ett annat

nordiskt land?

-Vad har förändrats sedan du blev deltagare?

Om det är svårt att hitta jobb i Sverige, vad är dina tankar om att söka i ett nordiskt grannland t.ex. Norge?

- Svårigheter – varför, på vilket sätt är det svårt?

- Hur kan det göras enklare för dig att "flytta runt" på arbetsmarknaden?

- Information om att det går att söka jobb i t.ex. Norge? Vartifrån får du information?

Andra nordiska länder, vilka nordiska länder kan du tänka dig jobba i?

- Vad avgör, vilka faktorer är viktigast för dig? (Språk, kultur, samhörighet, lön)

- Utveckla, varför är just ... viktigt?

Nordisk identitet:

Berätta lite om dig själv och vilken eller vilka grupper du identifierar dig med..

Hur ser du på identitet, är det något du funderar på?

Om man talar om en nordisk identitet och då en typisk nordisk medborgare – hur föreställer du då dig denna person?

Hur ser du på kulturella koppingar inom Norden?

- Har du personliga erfarenheter av någon form av nordisk samhörighet/projekt/upplevelse?

- Känner du samhörighet med t.ex. Normänn och danskar?

- Har du personligt kontaktnät i Norden, med M från andra nordiska länder?

- Om/när du är utomlands, kan det ske att du känner tillhörighet med andra nordbor?

- Kan det (frågan ovan) ses som att förflyttning spelar in på hur du identifierar dig med olika grupper?

Hur skulle du definiera Nordisk identitet? Som etnisk, grupp, individuell etc.

...Att jämföra med t.ex. en sydeuropeisk identitet/ nordeuropeisk identitet.

...Att vi har samma världsuppfattning, bild av samhället osv.

Känner du själv att du har en nordisk identitet?

Mail till respondenter och deltagare:

Hej!

Som du kanske vet skriver jag min kandidatuppsats i Europastudier om Entreprenörskap över gränser. Jag ska intervjua ca fem deltagare och du är en av dem jag valt att intervjua! Själva intervjun kommer att ta ca 20 min och jag bjuder på fika.

Intervjuerna är av halvstrukturerad modell, vilket betyder att vi kommer ha ett fritt samtal om de ämnen jag tar upp. Identitet och frågor om att flytta för arbete är mina två huvudteman.

Om det är ok med er kommer jag att spela in intervjun, inspelningen är bara ämnad för mig.

Datum för intervjuerna är från nu till den 7 maj, ni bestämmer själva vilken dag och tid då ni är tillgängliga. Vad gäller platsen för intervjun är jag öppen för förslag som passar just dig.

Jag kan boka grupprum på SOL, vid universitetsbiblioteket i Lund, eller så kan vi träffas på ett café (då vid lugn tid så vi kan sitta avskilt).

Det skulle vara uppskattat om du så snart som möjligt kan meddela om du kan delta!

Vänligast / Ivar Nilsson

Enkät:

Varmt välkomna till Entreprenörskap över gränser!

Detta är en kort enkät om hur ni som deltagare känner inän projektet start och hur ni ser på de områden projektet berör. Enkäten är anonym och kommer att ge underlag för studier kring projektet.

Fråga 1: Är du som fyller i enkäten man eller kvinna?

- Man
- Kvinna

Fråga 2: Hur gammal är du?

- 16-19 år
- 20-24 år
- 25-29 år

Fråga 3: Genom vem fick du vetskap om projektet?

Fråga 4: Känner du dig motiverad över att vara med i projektet Entreprenörskap över gränser? (1- stämmer inte alls, 4 - stämmer till viss del, 7 – stämmer helt)

1 2 3 4 5 6 7

Fråga 5: Känner du dig konkurrenskraftig på den svenska arbetsmarknaden?

1 2 3 4 5 6 7

Fråga 6: Känner du dig långt från den svenska arbetsmarknaden?

1 2 3 4 5 6 7

- Vägledning och stöd i personlig utveckling
- Vägledning och stöd i frågor som rör arbetsmarknaden och mina förutsättningar att hitta ett arbete
- Vägledning, stöd och information i frågor som rör studier
- Information om hur det fungerar på arbetsmarknaden
- Vägledning och stöd att utveckla CV, personligt brev och liknande dokument
- Vägledning och stöd i att söka arbete
- Arbetspraktik
- Hjälpt att få kontakt med arbetsgivare
- Studiebesök

Fråga 13: Vad är anledningen till att du idag är arbetslös? Vad påverkar dina möjligheter att erhålla en anställning?

Fråga 14: I vilken utsträckning tror du att projektets insatser kommer att bidra till en positiv förändring i din tillvaro? **1** är i mycket liten utsträckning medan **7** är i mycket stor utsträckning.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7

Kommentar: Motivera ditt svar. Vilka positiva förändringar tror du projektet kommer att ha på dig? Om du inte tror att projektet kommer att bidra till en positiv förändring, vad beror det på?

